

R

REVEIL-SERIE

HOE WERKT DE HEILIGE GEEST
IN DE WEDERGEBOORTE

JUSTUS VERMEER

No. 498

OKTOBER 2013

JUSTUS VERMEER

Van mr. dr. Justus Vermeer is niet zoveel bekend. Het Biografisch Lexicon (deel 3, pg. 371) geeft de volgende gegevens.

Justus Vermeer werd te Utrecht geboren in 1696, als zoon van Cornelis Vermeer, doctor in de geneeskunde, en Johanna Margaretha Vreelant. Justus studeerde rechten te Utrecht en promoveerde in 1718. Daarna was hij boekhouder aldaar. Hij was niet gehuwd.

Justus Vermeer is opgegroeid in de sfeer van de gezelschappen. De afgezette ds. Jacobus Koelman ging wekelijks voor in het huis van zijn grootmoeder en moeder. Vermeer is zelf later ouderling geworden in de gemeente te Utrecht van de toen nog geheten Nederlandse Gereformeerde Kerk. Van de kerkenraad kreeg hij toestemming om als oefenaar voor te gaan in de kerkdiensten. Verschillende van die oefeningen werden na zijn dood op 11 mei 1745 uitgegeven door zijn moeder en zijn zuster Aletta. Weldra werden deze oefeningen gevolgd door verhandelingen over de Heidelbergse Catechismus. De oefeningen bleven ondanks de moeilijk leesbare stijl geliefd bij zijn voetiaanse geestverwanten. De volgende preek is genomen uit “Verzameling van eenige oefeningen”, behelzende uitgelezene

verhandelingen over verscheidene plaatsen van het Oude en Nieuwe Testament, gedaan bij verschillende gelegenheden, voornamelijk op Avondmaals-tijden en bededagen, uitgegeven bij A. Fisscher te Utrecht, 1746 (blz. 128-142). De preek is eerder in de Reveilserie verschenen als nummer 191 (januari 1983), maar nu geheel opnieuw herschreven in de taal en stijl van het hedendaagse Nederlands. Het is een preek ter nabetrachting van het Heilig Avondmaal.

HOE WERKT DE HEILIGE GEEST IN DE WEDERGEBOORTE

door

JUSTUS VERMEER

“De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt en waar hij heengaat; also is een ieder die uit de Geest geboren is”.

Johannes 3:8

Het onderwijs van Jezus, dat wij al behandeld hebben in vers 7, bevestigt Hij door Nicodemus een gelijkenis voor te houden met de woorden van vers 8: ‘De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt en waar hij heengaat.’ Wanneer deze man de kracht, de vrijheid en de verborgen werking van de wind wél voor waar houdt, waarom gelooft hij dan niet in de geboorte uit de Geest?

Wij zullen nu niet spreken over het karakter van de wedergeboorte uit de Geest, omdat wij dat al eerder hebben gedaan. We willen hier nagaan wat de Heere Jezus in deze gelijkenis wil zeggen als Hij tegen Nicodemus zegt: ‘De wind blaast waarheen hij wil,

en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt en waar hij heengaat.’

Wij letten op drie punten:

1. In welk opzicht kan de Geest met de wind worden vergeleken.
2. Hoe goed kunnen de werkingen van de Geest in de wedergeboorte hier worden vergeleken met de werking van de wind in zijn kracht, vrijheid en verborgenheid?
3. Waarom antwoordt de Heere Jezus Nicodemus met deze gelijkenis?

1.

Er zijn verschillende redenen waarom de Geest met de wind kan worden vergeleken.

In de eerste plaats zijn in verscheidene talen de woorden waardoor Geest en wind worden weergegeven dezelfde. Sommigen zien daarom deze woorden niet als een vergelijking, maar vatten de wind op als de Geest. Maar er is aanleiding om aan een vergelijking met de wind te blijven vasthouden, omdat er in Mattheüs 13:34 van Jezus staat dat Hij door gelijkenissen sprak en zonder gelijkenissen sprak Hij tot hen niet.

Vervolgens is er onder alle vergelijkingen geen enkele die het eeuwige bestaan van de Heilige

Geest in het uitgaan van de Vader en de Zoon beter uitdrukt dan die met het woord ‘blazen’. Daarom wordt de Geest vanwege Zijn verborgen uitgaan de Geest van Gods mond genoemd, Psalm 33:6, en de adem van de Almachtige, Job 33:4.

In de derde plaats wordt de werkwijze van de Geest in de wedergeboorte vergeleken met de wind en zijn uitwerking. Het gaat om de vraag hoe de Geest van Zijn oorsprong uitgaat. Daarom blies Jezus op hen, en zei: Ontvangt de Heilige Geest, Johannes 20:22. Daarom wordt de buitengewone werking van de Geest vergeleken met een geweldige, gedreven wind die het huis vervulde, Handelingen 2:2. Zo kreeg Ezechiël opdracht om tot de Geest te profeteren: ‘Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze doden’ (Ezechiël 37:9). En de kerk bad: ‘Ontwaak noordenwind, en kom gij zuidenwind, en doorwaai mijn hof, dat zijn specerijen uitvloeien’ (Hooglied 4:16).

2.

Het tweede is, hoe goed de werkingen van de Geest in de wedergeboorte kunnen worden vergeleken met de werking van de wind. Het gaat daarbij om Zijn kracht, Zijn vrijheid en Zijn verborgenheid.

a. Wat deze *kracht* betreft, letten we erop dat de

wind blaast. De kracht van de werkingen van de Geest in de wedergeboorte wordt met het blazen van de wind vergeleken; zie Johannes 20:22 en andere plaatsen. Daarvoor zijn enkele redenen.

Als de wind begint te waaien, begint alles te *bewegen* en te leven waar te voren stilte was. Dan bewegen de wolken, het water en de bomen. Zo gaat het ook met de werkingen van de Geest. In het begin is de mens dood, hij trekt zich nergens iets van aan, ja, zelfs niet van het grootste gevaar. Hij beweegt zich helemaal niet, maar als de Geest gaat werken, komt er leven in hem en krijgt hij gevoel (Efeze 2:1 en 5; Ezechiël 37:9). De adem van de Almachtige heeft mij levend gemaakt zegt Job (33:4).

Als de wind waait, *zuivert* en verkoelt hij de lucht en reinigt die van kwade dampen. Zo is het ook met de Geest van Christus. Waar Hij werkt, verdrijft Hij de boze bewegingen en begeerlijkheden en reinigt Hij de ziel van dode werken, om de levende God te dienen in de weg van rechtvaardigmaking en heiligmaking (Hebreeën 9:14). Paulus schrijft: ‘En dit waart gij sommigen, maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in de naam van de Heere Jezus en door de Geest van onze God’, 1 Korinthe 6:11. Zo verkwikt de Geest een ziel tegen de hitte van de verdrukking en de toorn van God. Daarom wordt de Geest de Trooster genoemd, Johannes 14:16.

Als de wind waait, worden de wolken uit elkaar gedreven, zodat zij *regen* voortbrengen. Zo werkt de Geest in de levendmaking van een mens ook een regen van tranen van berouw over zijn vroegere levensgang. ‘Och, dat mijn hoofd water ware en mijn ogen een springader van tranen’, Jeremia 9:1. Dan komen er tranen van droefheid naar God, 2 Korinthe 7:10. De Geest is de bron van geestelijke genadegaven waardoor de ziel vruchtbaar wordt. ‘Ik zal water gieten op de dorstigen, en stromen op het droge’, Jesaja 44:3, 4.

Als de wind waait, verdrijft hij de wolken en de regen ook weer. De noordenwind verdrijft de regen en brengt *zonneshijn* voort. Zo doet de Geest de duisternis opklaren. ‘Eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in de Heere’, Efeze 5:8. De Zon der gerechtigheid gaat op, zie Maleachi 4:2. Als de wind hard waait, *werpt* hij alles *omver*. Zo kan ook de Geest niet tegengehouden worden als Hij op een zaligmakende wijze werkt. Ja, de Geest werpt de hoogste en sterkste cederbomen neer, namelijk alle hoogten en bolwerken van opstand en menselijke redeneringen. De wapenen van onze strijd zijn niet vleselijk, maar krachtig door God tot neerwerpen van de sterkten. Wij verwerpen de overleggingen en alle hoogte, die zich verheft tegen de kennis van God. Alle gedachten leiden we ge-

vangen tot de gehoorzaamheid van Christus. Zie 2 Korinthe 10:4-5 en ook Hebreeën 4:12.

Ten slotte *drijft* een sterke wind alles *voort*, zelfs zware schepen tegen de stroom in. Zo drijft ook de Geest de meest trage mensen voort met een hart vol verdorvenheden en beslommeringen in de wereld, door beroep of anderszins. Zij hebben te maken met de tegenkanting van vijanden, zelfs in hun eigen huis en hart en daarbuiten. Versterk de slappe handen en stel de struikelende knieën vast. Zeg de onbedachtzamen van hart: wees sterk, zie Jesaja 35:3-4. ‘Hij geeft de moeden kracht, en Hij vermenigvuldigt de sterkte voor hem, die geen krachten heeft. De jongen zullen moede en mat worden, en de jongelingen zullen gewis vallen, maar die de Heere verwachten, zullen de kracht vernieuwen’, Jesaja 40:29-31. Zo ook in Hooglied: ‘De liefde is sterk als de dood, de ijver is hard als het graf, haar kolen zijn vurige kolen, vlammen des Heeren’ (8:6-7).

Deze wind blaast, zodat men zijn *geluid* hoort. Men behoeft dit voor de werking van de wind niet te bewijzen, maar dit is óók zo als de Geest krachtig werkt. Onder het geluid dat gehoord wordt, kan het *donderend* geluid van de prediking van de wet verstaan worden. De Geest gebruikt dat om de wereld te overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel,

Johannes 16:8. Door deze stem tot het hart wordt de ziel gedreven tot het einde van de wet, Christus, Romeinen 10: 4.

Dit geluid betreft ook de *liefelijke* klank van het Evangelie, vergezeld van de werking van de Geest. Er is geen geloof dan uit het gehoor en het gehoor is uit het Woord van God, Romeinen 10:17. Want hoe zullen zij geloven van Wie zij niet gehoord hebben, vers 14. Het geluid van de stem van de Geest gaat in de prediking van het Evangelie over de gehele aarde, tot aan het einde van de wereld, vers 18.

Ten slotte is dat geluid ook het *geroep van de mensen* in wie de Geest het Woord uitwerkt. O, als de ziel haar gevaarlijke toestand ziet, kan dat niet verborgen blijven. Zij kan niet anders dan klagen en radeloos kermen: ‘Wat zullen wij doen, mannen broeders?’ (Handelingen 2: 37). ‘Wat moet ik doen?’ (Handelingen 16:30). Zou het geen geluid geven als een oude, sterke boom omvergehaald en ontworteld wordt? Dat kraakt zo geweldig dat er in de wijde omgeving over gesproken wordt. Denkt u dat het minder geluid geeft als een oude, verharde zondaar valt? Ja, zo’n ziel zal ervaren dat zij niet kan zwijgen als Jezus Zich aan haar openbaart en het haar gegeven wordt in Christus te geloven. David zegt: ‘Komt, hoort toe, allen gij die God vreest,

en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft', Psalm 66:16. Zo'n ziel spreekt een geestelijke taal, die de meeste geleerde persoon zonder genade niet kent en niet begrijpt. Ja, hij houdt die voor dwaasheid. Zo'n ziel laat net als Paulus weleens iets horen wat God in hem werkt. Mij, de allergrootste van de zondaren, is genade bewezen, 1 Timotheüs 1:16. En in Lukas 1:49 staat: 'Grote dingen heeft aan mij gedaan Hij, Die machtig is, en heilig is Zijn naam.' Dan wordt de tong van de stamelende vaardig, om bescheiden te spreken, Jesaja 32:4. Hij verkondigt Gods deugden, Die hem geroepen heeft uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht, 1 Petrus 2:9. Het was het geluid van de Geest toen zij in Handelingen 2:4 de grote werken Gods verkondigden en spraken, zoals de Geest hun gaf uit te spreken.

b. Het gaat in dit woord ook over de *vrijheid* van de werking van de wind in zijn blazen. Die wordt overgebracht naar de vrije werking van de Geest in de wedergeboorte: 'De wind blaast waarheen hij wil, also is een ieder, die uit de Geest geboren is.' In eigenlijke zin heeft de wind geen wil, want hij is in Gods hand. God brengt hem voort uit Zijn schatkamers, Psalm 135:7. De mensen zeiden: Wie is Deze, dat ook de winden Hem gehoorzaam zijn?

(Mattheüs 8: 27). Zo is de verdiende Geest van Christus in de hand van de Heere. De zeven Geesten zijn in de hand van Christus, zoals blijkt uit de brief aan de gemeente van Sardis, Openbaring 3:1. Maar in figuurlijke zin kan men zeggen dat de wind blaast waarheen hij wil. Dit gaat op ten aanzien van de mens, die er niets aan toe of af kan doen om hem voort te brengen. Als hij waait, kan niemand hem weerstaan. Zo ontfermt Zich de Heere over die Hij wil en Hij verhardt die Hij wil, Romeinen 9:18. Zo gesproken drukt het de wil uit van de vrije werking van de wind. Dat geldt ook voor de Geest Die in de ziel werkt.

De wind blaast waarheen hij wil wat betreft de *richting* waarin hij waait. Nu eens rechtdoor, dan eens als een draaiwind, nu eens van boven naar beneden, dan eens van beneden naar boven, nu eens uit het oosten, dan uit het westen. De wind is vrij en zo is het ook met de werking van de Geest. Allen worden niet op een en dezelfde wijze bewerkt in de wedergeboorte. Daarom staat er in 1 Korinthe 12:11: ‘Doch al deze dingen werkt een en dezelfde Geest, delende aan een ieder in het bijzonder, gelijk Hij wil.’

Sommigen bekeert de Geest heel *plotseling* en onverwacht, zodat zij er niet eens om dachten of het zochten, zoals Zacheüs (Lukas 19: 2-10), en de

stokbewaarder (Handelingen 16:27-31), terwijl Lydia's hart alleen maar werd geopend, vs. 14. Paulus was drie dagen in de angsten van de wedergeboorte, Handelingen 9. Het gebeurt nog wel dat mensen uit nieuwsgierigheid of met een ander verkeerd doel in de kerk komen of zich onder een genademiddel begeven. Dan grijpt God hen in het hart, zonder dat de ziel eraan dacht of daarmee bezig was. Zo scherpt Jezus Zijn pijlen nog wel eens, opdat ze doel treffen, vgl. Psalm 45:6. Hagar moest uitroepen: Gij God des aanzien, heb ik ook hier gezien naar Hem Die mij aanziet' (Gen. 16:13), en zij richtte daar een gedenkteken op.

Er zijn weer anderen die de Heilige Geest heel *langzaam* verandert. Zij worden overtuigd onder het Woord en leven zo jaren door. In het begin leken zij wel enige haast te maken, maar zij blijven lange tijd in dezelfde toestand doorgaan. Sommigen van hen worden weleens verleid, zodat zij een zekere tijd weer met de grote massa de wereld ingaan. Soms worden zij door een ernstige gebeurtenis wel weer eens opgeschrikt en dan worden ze weer bij het begin gebracht, maar zij breken toch niet door; dit blijft zo. Zulke zielen blijven als het ware aan de poort staan en kunnen niet binnengaan. Zij missen het hartelijk genomen besluit om alles los te laten en door de poort Christus de stad binnen te gaan,

Openbaring 22:14. In Jesaja 37:3 lezen we dat de kinderen zijn gekomen tot aan de geboorte en er is geen kracht om te baren. Het is een moeizame weg in het donker en zij brengen hun dagen door in een geest van dienstbaarheid en vrees, Romeinen 8: 15. Zij genieten in hun dagen niet veel blijdschap of verkwikking. Sommigen krijgen echter aan het einde van hun levensweg veel licht en duidelijkheid over wat zij vroeger ontvingen. Sommigen overtuigt de Heilige Geest op een heel *angstige* wijze. God komt hun voor als een verterend vuur. Alles wat een goddeloos mens angst aanjaagt ten aanzien van God en Zijn Woord, de wet, het oordeel en de hel, brengt God hen voor de geest. Zij verwachten ook niet anders dan eeuwig onder de gloed van Gods toorn te blijven. Zo ging het met die drie duizend zielen uit Handelingen 2. Zij schreeuwden het uit en alle lust verging hen. Zij werden verslagen in hun hart. Hoe bang en benauwd had de tollenaar het (Lukas 18:13-14). Hij ging al zuchtende zijn weg. Hij sloeg op zijn borst en stond van verre om aan te geven hoe benauwd hij het van binnen had. Hij riep: ‘O God, wees mij de zondaar genadig!’ Hoe benauwd had Saulus het toen hij een Paulus werd! (Handelingen 9). Hij lag blind op de aarde en hij at niet en dronk niet. Zij die dit ook hebben meegemaakt, zullen weten wat

in zijn ziel is omgegaan. Zie het ook bij een Heman (Psalm 88:16). Hij zegt: ‘Van der jeugd aan ben ik bedrukt en doodbrakende, ik draag Uw vervaarnissen, ik ben twijfelmoedig.’ Als iemand iets kent van het overgeven van zijn leven aan de dood, kan hij er iets van begrijpen. Zie hoe het bij de stokbewaarder langs de rand van de dood ging, waarbij de duivel hem aanraadde om de hand aan eigen leven te slaan (Handelingen 16). Maar God bewaarde hem. Paulus kwam tot hem, toen hij al met een zwaard in zijn hand stond, en riep: ‘Doe uzelf geen kwaad!’ Mensen, wanneer u het soms heel benauwd hebt, denk er eens aan hoeveel erger het nog met sommige heiligen gegaan is, en denk ook aan dat woord van Paulus, om uzelf geen kwaad te doen.

Anderen overtuigt de Heilige Geest op een heel *aangename* en liefelijke wijze, zoals Zacheüs, Lukas 19:3-10. Jezus riep verschillende anderen vanuit hun dagelijkse beroep. Zij zagen direct zoveel heerlijkheid in Christus en kregen zoveel liefde voor Hem, dat zij meteen alles verlieten en Jezus volgden. De Heere verschijnt aan sommigen met Zijn liefde. God zegt: ‘Ik wil uw dood niet en er is geen zondaar zo groot of mijn genade is nog groter.’ En direct daarna: ‘Er is een Middelaar, een Held, bij Wie hulp besteld is.’ Zo’n ziel trekt op Christus aan met heel veel licht en kracht. Die is

daarover zo blij, dat ze zich telkens over dat nieuwe wonder moet uiten. Dan moet ze duizendmaal zeggen: ‘Heere, ik heb aan U niet gedacht, ik heb U hiervoor niet gezocht, waarom hebt U naar zo’n mens omgezien? Wilt U uw genade, Uw eeuwige liefde verheerlijken aan zo’n mens als ik ben?’ Die ziel zinkt weg in haar eigen nietigheid en onwaardigheid en vindt haar leven in het prijzen van de Allerhoogste. Vrienden, wie hiervan iets ontvangen heeft, geniet het goede op de dag dat het u ten deel mag vallen.

Sommigen trekt de Heilige Geest op een *stille* en kalme wijze, zonder veel droefheid of blijdschap. Zij worden ingeleid in Gods waarheid, en geloven daarbij alles wat God zegt van de toestand van de menselijke natuur. Zij geloven ook wat God van Zijn Zoon zegt, namelijk dat in Hem het leven is. Deze wijze van de werking van de Geest vinden wij in 1 Petrus 1:22: ‘Hebbende dan uw zielen gereinigd in de gehoorzaamheid van de waarheid door de Geest.’ Zulke mensen geloven wat de Bijbel zegt, dat zij zo ellendig zijn buiten God en Christus en dat er een Middelaar is. Zij zien ook dat zij Hem niet kennen, maar Hem toch zo nodig hebben. Daarom roepen zij om de openbaring van Christus, zoals Hij Zich niet aan de wereld, maar aan Zijn kinderen openbaart, Johannes 14:22. Zij zien het

oneindige geluk van het volk van God en achten arme vromen hoger dan een koning op aarde. Op deze manier maken die zielen soms voor zichzelf een keuze en leggen de hand op het Woord van God. Ja, zij klemmen zich weleens, als het ware ongemerkt, vast aan Christus, zodat zij achteraf met verwondering de verandering en vernieuwing van hun hart, hun geestelijke gesteldheid en hun bidden kunnen opmerken.

Ten slotte zijn er weer anderen, die de Heilige Geest bekeert onder veel *wisselende stemmingen* in hun hart, in een weg van vallen en opstaan, en van veel strijd en overwinnen. Nu eens liggen ze onder, dan weer boven, nu eens zijn ze gelovig, dan weer ongelovig. De ene keer zijn ze heel blij, en dan weer heel bedroefd. Nu eens zijn ze in diepe neerslachtigheid verzonken, dan weer met David zó bemoedigd dat ze met God over een muur springen en door een bende dringen, Psalm 18: 3. Nu eens zijn ze heel verschrikt door de minste tegenslag en dan weer roepen ze met David uit in Psalm 27:1: ‘De Heere is mijn licht en mijn heil, voor wie zou ik vrezen?’ Zulke mensen kennen iets van de zegeningen van de Gerizim en de vloeken van de Ebal. Wanneer zij de jaren van traagheid achter zich hebben gelaten, kunnen zij zingen van de wegen des Heeren (Psalm 138:5). Dan kunnen zij voor

anderen tot groot profijt zijn. Zij krijgen wel eens iets van een tong der geleerden om met de moeden een woord ter rechter tijd te spreken, zoals van de Heere Jezus wordt geprofeteerd in Jesaja 50:4. Zie uit het voorgaande hoe vrij de Geest is in de manier waarop Hij werkt!

De wind blaast waarheen hij wil, ook wat de *kracht* van het waaien betreft. Nu eens is er een zachte wind, het suizen van een zachte stilte. Dan weer is er een storm zodat er veel verwoest wordt. Zo is de Geest vrij in zijn werkingen. De ene keer is het als een storm wanneer er duizenden onder een preek van Petrus worden weggerukt uit de staat van hoogmoed en eigendunk waarin ze van nature verkeren, Handelingen 2. We lezen in Handelingen 4:4 dat het getal van de mannen die geloofden, ondanks de tegenstand in die tijd door de priesters, toenam tot ongeveer vijfduizend. Vervolgens komt er een eind aan deze tijd van bijzondere werkingen van de Geest. Hier en daar wordt een enkeling bekeerd en schijnt het weer stil te zijn alsof er geen Geest bestaat.

Maar ook wat hen betreft die genade ontvangen, is de Geest vrij in de *mate* van de genade. De een krijgt meer van de genade te ervaren dan de ander. Hij ontvangt meer licht om te onderscheiden, meer

nederigheid, meer kracht tegen de zonden, meer inzicht in het Evangelie, en meer vrijmoedigheid om zijn vertrouwen op de Heere Jezus te stellen. Zoals in de natuur het ene kind bij de geboorte groter is dan het andere, ontvangt ieder naar de mate van de genade die hem toebedeeld is.

De wind blaast waarheen hij wil wat betreft de *tijd* dat hij waait, of dat nu ‘s morgens, ‘s middags of ‘s avonds is. Zo is het ook met een ieder die uit de Geest geboren is.

Soms werkt de Geest in het *morgenuur* van het menselijke leven. Wij lezen van sommigen dat het al op heel jonge leeftijd gebeurde, vanaf de baarmoeder, zoals Johannes de Doper (Lukas 1:41-42); Jakob (Genesis 25:23; Romeinen 9:11-13) en Jeremia (Jeremia 1:5). Obadja, de hofmeester van Achab, zegt: ‘Ik uw knecht vrees de Heere van mijn jeugd af’ (1 Koningen 18:12). Timotheüs heeft vanaf zijn kinderjaren de Heilige Schriften gekend, die hem wijs maakten tot zaligheid door het geloof, hetwelk in Christus Jezus is (2 Timotheüs 3:15). Denk ook aan Salomo (2 Kronieken 1:8-12), het kind van Jerobeam (2 Koningen 14:13), en het kind van David (2 Samuël 12). Men kan zich afvragen hoe een kind dat nog geen verstand heeft en ook geen geloof kan oefenen, dit genadewerk kan heb-

ben. Zoals een kind ook een geweten heeft, en zoals er ook kennis van Gods wet en verdorvenheid in zijn hart aanwezig zijn, zonder dat hij dat nog kan uiten, zo kan ook het genadewerk aanwezig zijn dat pas later zichtbaar wordt.

Doorgaans werkt de Geest met Zijn wederbarende genade in de jaren dat men tussen goed en kwaad kan onderscheiden. Dat is meestal in de jaren van de *jeugd*, zoals bij Paulus het geval was, Handelingen 9. Onésimus was ook een jonge man, toen hij door middel van Paulus' prediking bekeerd werd. Johannes schreef in zijn eerste zendbrief ook aan jonge mensen, 1 Johannes 2. Als zulke jonge mensen, die bruisen van levenslust en aan wie de wereld alles belooft wat hun hart begeert, op Gods tijd in het hart worden gegrepen, dan blinkt het genadewerk des te helderder uit en het is tot meer verheerlijking van God. Zij staan op een tweesprong en mogen de belangrijke keus doen, omdat God hun te sterk werd. Zo geven zij de eerste oogst van hun jeugd en het beste van hun tijd aan God. Dit leert Salomo zeer nadrukkelijk in Prediker 12: 'Gedenk aan uw Schep- per in de dagen van uw jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen en de jaren naderen, van welke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in deze.'

Onder het Oude Testament eiste de Heere het beste op, het jeugdige en frisse en dat wat geen gebrek

had. Dat komt God ook toe.

Ook roept de Geest wel in de *mannelijke* jaren, zoals bij Zacheüs (Lukas 19:3-10), Mattheüs (Mattheüs 9:9), Lydia (Handelingen 16:14), de gevangenisbewaker (vers 34). Jezus riep verschillende mensen tot Zich, die met hun beroep bezig waren, en zij volgden Hem.

Ten slotte werkt de Geest ook wel, maar dit is zeldzaam, in de *avond* van het leven van de mens, in de ouderdom. Dit is te elfder ure. Zoals Abraham, die geroepen werd toen hij vijfenzeventig jaar oud was, Genesis 12. Sara was ook al op jaren gekomen, evenals Manasse, 2 Kronieken 33. Er is nog een voorbeeld in de Bijbel dat het op het doodsbed of in het allerlaatste van iemands leven kan gebeuren, namelijk de moordenaar aan het kruis, Lukas 23:40-43. Dat is echter het enige voorbeeld. Om te bewijzen dat Hij de ware Messias en de Heere der heerlijkheid was Die zij kruisigden, moest Jezus de kracht van Zijn lijden en gehoorzaamheid aan het kruis nog tonen voor ieders oog. Vrienden, er is maar één voorbeeld hiervan! Laat toch niemand zorgeloos worden, en laat er toch niemand zijn die het laat aankomen op zijn sterfbed!

Dat ene voorbeeld is echter nodig, want als een mens op zijn sterfbed geestelijk ontwaakt, mag hij vanuit het Woord van God werkzaam zijn om zijn

hoop daarop te vestigen. We weten echter niet of dit gebeurt en hoe vaak het gebeurt. Het kan erop lijken dat een mens op zijn ziekbed worstelt voor zijn ziel; maar als hij beter wordt, gaat hij net als vroeger zijn gang of het wordt nog erger met hem. Wat zal men daarvan dan zeggen? Was hij gestorven, dan had men het beste van hem geloofd. Opmerkelijk zijn voor ons hier de verschillende tijden van de roeping. Jezus zegt dat er twaalf uren in een dag zijn (Johannes 11:9), en de roeping vond alleen plaats op het derde, zesde, negende en elfde uur. Wie zal zeggen of het op het twaalfde uur al niet te laat is?

De wind blaast ook waarheen hij wil wat betreft de *plaats*. In het algemeen gesproken waaide de wind van de Geest vroeger in het *oosten*, zoals in Handelingen 2. Nu waait deze wind weer in ons *westelijke* deel der wereld en wordt het geluid van de wind van de Geest elders minder gehoord. Zoals de Heere het doet regenen over de ene stad en niet over de andere (Amos 4), zo blaast ook deze wind van de Geest over de ene landstreek of stad, het ene dorp of huis, over deze mens en niet over die andere. Eerst blies deze wind alleen in Judéa en bleef tot dat gebied beperkt, maar nu heeft de Geest een groter werkterrein. Dit houdt verband met de vrijheid van de Geest, Die blaast waarheen Hij wil.

Zo is het gesteld met ieder mens in het bijzonder. Twee liggen er op één bed, of malen in één molen; de ene wordt aangenomen en de andere verlaten, Mattheüs 24:41. Twee zitten naast elkaar, de ene wordt geraakt onder het Woord en de andere wordt onder hetzelfde Woord verhard, en voor hem is het Woord een reuk des doods ten dode, 2 Korinthe 2:16. Hij ontfermt Zich over wie Hij wil en Hij verhardt die Hij wil, Romeinen 9:18.

Wat betreft de bepaalde plaats wáár God iemand trekt, merk ik op dat God besloten had tot de bekering van Manasse, maar tegelijk dat dit zou gebeuren toen hij geboeid in de gevangenis zat, 2 Kronieken 33. Eliza werd op de akker veranderd, toen Elia hem zijn mantel toewierp, en hij volgde Elia na (1 Koningen 19). Zacheüs werd veranderd toen hij in een boom zat (Lukas 19:4), en Mattheüs in zijn tolhuis (Mattheüs 9:9). De discipelen werden geroepen op het strand toen zij bezig waren met het drogen en vermaken van hun netten (Johannes 1). De drieduizend zielen moesten uit allerlei gewesten in Jeruzalem komen (Handelingen 2); de Moorman zat op zijn wagen (Handelingen 8). Lydia woonde te Thyatira, en zij moest naar Filippi gaan om onder de prediking van Paulus te zijn (Handelingen 16). Dit was heel bijzonder het geval bij Onésimus. Hij was niet in Rome; om daar te komen en daar be-

keerd te worden onder de dienst van Paulus, moest hij eerst tot diefstal vervallen, Filémon vs. 18. Zo heeft de Heere ook de plaatsen bepaald en brengt Hij door Zijn hand mensen daar, waar zij naar Zijn eeuwige raad wedergeboren moeten worden.

De wind blaast ook waarheen hij wil wat betreft de *middelen*. De wind werpt namelijk niet altijd rechtstreeks iets neer, maar hij werpt het ene wel eens neer door het andere. De Heilige Geest gebruikt meestal tweede oorzaken, die Hij wil. Voor sommigen gebruikt de Heilige Geest veel tegenspoed, of ziekte, of een ernstig ongeluk. Maar het gebeurt ook dat Hij wonderlijke uitreddingen gebruikt, of veel voorspoed en zegeningen. Het maakt niet uit wat het is, als de Geest van overtuiging er maar in meekomt! De gewone middelen in het kerkelijke leven zijn voornamelijk Gods getrouwe knechten, die leraars en gezanten van Christus zijn. Zij hebben zichzelf verbonden met de zaak van Christus. Ze leggen zich erop toe om de hemel te planten en de aarde te grondvesten (Jesaja 51:16), om zo het koninkrijk van Christus te bouwen. De drieduizend zielen (Handelingen 2), werden bekeerd onder een preek van Petrus over het lijden, de dood, de opstanding en de hemelvaart van Christus. Bij Cornelius en de zijnen gebeurde dat onder een preek van

Petrus (Handelingen 10), en bij de Moorman door het lezen van Jesaja 53, zie Handelingen 8. Augustinus werd overtuigd door het zingen in de kerk te Milaan en bekeerd door het lezen van Romeinen 13:12: ‘De nacht is voorbijgegaan en de dag is nabij gekomen; laat ons dan afleggen de werken van de duisternis en aandoen de wapenen van het licht.’ Vrienden, laat ieder van u toch smeken om de vrije werkingen van de Geest, tot bekering van uw ziel. Moge God voor u ook een tijd, een plaats en een middel beschikken! Daarom wordt u het gebed van harte aanbevolen!

c. Laten wij ten slotte nog bezien hoe de voor ons verborgen weg van de wind kan worden vergeleken met de *verborgen werkingen* van de Heilige Geest in de wedergeboorte.

‘Gij weet niet vanwaar hij komt.’ Daaronder moeten we de precieze plaats verstaan waar de wind zijn oorsprong heeft, waar hij begint te blazen of heviger wordt. Sommige wijsgeren menen de oorsprong van de wind ontdekt te hebben, maar Salomo zegt ons, dat zij het niet weten (Prediker 11: 5). U weet niet, hoe de weg van de wind is, en zo is het ook met ieder die uit de Geest geboren is. Dit leert de mens bescheiden te zijn als hij wil nagaan wat het begin is van de zaligmakende genade

door de Geest. Als er in de natuur immers al zulke raadsels zijn, moet men niet al te begerig zijn om een blik te slaan in de ark van God. Men zou zich gaan beklagen en op deze manier een donkerheid over zichzelf halen.

Dit betekent dat een mens de tijd waarop hij het eerste leven ontving, meestal niet precies kan weten. Men kan heel moeilijk bepalen waar Gods toebereidende wegen naar wedergeboorte ophouden en waar het werk van de Geest van Christus op een zaligmakende wijze begint. Nadrukkelijk geldt hier het woord van Jezus: ‘Alzo is het koninkrijk Gods, gelijk of een mens het zaad in de aarde wierp, en voorts sloop, en opstond, nacht en dag; en het zaad sproot uit, en werd lang, dat hij zelf niet wist hoe’ (Markus 4:26-27). Het is dus niet zo dat men zich altijd bewust is dat men zich aan de Heere Jezus overgeeft. Een ieder moet er echter wel naar staan het geloof met enige bewustheid te beoefenen; en een oprechte gelovige wil dit ook, want hij waagt het niet graag op iets onzeker.

Verder weet u ook niet waarheen de wind gaat of hoever hij gaat en waar de kracht ervan ophoudt. Zó, zegt Jezus, is het met een ieder die uit de Geest geboren is. U moet dit zo opvatten dat niemand de weg van de Geest van te voren weet. Niemand weet hoe en waarheen en door welke middelen, langs

welke donkere of heldere wegen, tot welk doel, of tot welke hoogte van heiligmaking de Geest hem leiden zal. De grote Luther heeft er niet aan gedacht dat zijn ijver tegen de aflaten uiteindelijk de paus zijn kroon zou afblazen. Daartoe blies de wind van de Geest echter in zijn hart. Hij wist het doel van het werk Gods in hem niet, en zo is het nog.

Gods kinderen zijn zij van wie de Heere hun voeten vastzette. Hij doet hun Zijn liefde ervaren en opent voor hen de schatkamers van Zijn algenoegzaamheid. Zij zeggen: ‘O, had ik dat ooit gedacht, dat God dit aan zo’n mens als ik ben doen zou?’ Ja, vanouds heeft men het niet gehoord, wat God doen zal aan hem die op Hem wacht, Jesaja 64:4. En nog ziet u het einddoel niet. U weet niet waarheen de Geest u nog leiden zal. Jezus zei eens in Johannes 1:51: ‘Gij zult grotere dingen zien dan deze.’

3.

Ten slotte bezien wij nog wat het doel van de Heere Jezus is, als Hij Nicodemus met deze gelijkenis antwoordt.

Nicodemus, een leraar in Israël, wilde dit werk van de Geest in de ziel niet geloven. Zijn menselijke verstand kwam er tegenop, omdat hij het niet goed begreep. Daarop laat de Heere Jezus hem zien dat er zaken in de natuur zijn die men ook niet hele-

maal begrijpt, maar wel erkent dat ze er zijn, zoals bijvoorbeeld de wind. Men weet niet van waar hij komt of waar hij heengaat, maar men gelooft wel dat er wind is.

‘Ja’, zal Nicodemus zeggen, ‘maar de wind blaast en men hoort zijn geluid. Men ziet de uitwerking voor zijn ogen en daarom moet men geloven dat er een wind is, ook al kan men het niet begrijpen.’ Maar Jezus zegt dan: ‘Zo is het ook met de geboorte uit de Geest. Wie oren heeft om te horen, die hoort het geluid ook en wie ogen heeft om te zien, die ziet de uitwerking ervan in zichzelf en anderen. Jezus wil zeggen: ‘Waarom gelooft u nu wel dat de wind er is en kracht heeft, en waarom gelooft u dan niet in de kracht van de Geest tot bekering van een mens?’

Uit het voorbeeld van Nicodemus kunnen we ten slotte ook leren hoe het natuurlijke verstand van de mens hem in de weg staat. Dat geldt vooral voor wat betreft de zaken die van de Geest zijn, zaken die hij niet kan begrijpen. Zijn hoogmoed stijgt daarbij ten top, omdat hij tegenspreekt wat hij niet begrijpt. Het is een waar woord van Paulus in 1 Korinthe 1:21: ‘Want, aangezien in de wijsheid Gods, de wereld God niet heeft gekend door de wijsheid, zo heeft het Gode behaagd, door de dwaasheid der prediking zalig te maken, die geloven.’ Dit betekent: zij die dwaas worden om wijs te worden, en

hun verstand gevangen geven, zij alleen geloven. Ja, aan hen alleen wordt dit gegeven, opdat zij kunnen geloven.

Toepassing

Vrienden, ziet u niet in dat deze waarheid niet algemeen is, en dat onze ziel verloren gaat als we deze werkingen van de Geest tot onze wedergeboorte niet kennen? Ziet u niet in dat het een groot werk is dat aan u gebeuren moet, nog vóór u sterft, en dat uw tijd kort is? Uw tijd is niet morgen, maar heden, en is het bij sommigen niet al het elfde uur of misschien al later? De nacht komt! Is het dan geen tijd om ernstig te gaan roepen?

Wilt u enkele kenmerken uit Gods Woord hebben, waardoor een mens kan weten dat hij nog niet wedergeboren is?

- Er zijn mensen die spotten met dit genadewerk. Zij zien er laag op neer. Zij hebben er een inwendige afkeer van en houden het in hun blindheid voor een naargeestig en zwaarmoedig leven. Deze mensen zijn niet geboren uit de Geest. God zal de spotters bespotten wanneer hun vrees komt als een verwoesting, en hun verderf aankomt als een wervelwind. Dan zal God lachen in hun verderf, Spr. 1:26-27.
- Een duidelijk kenmerk is ook dat men Gods

kinderen haat of hen niet liefheeft; dan vertoont men de kenmerken van hen die behoren tot het zaad van de slang. ‘Indien iemand zegt: Ik heb God lief, en zijn broeder haat, die is een leugenaar; want die zijn broeder niet liefheeft, die hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben, Die hij niet gezien heeft?’ (1 Johannes 4: 20). Want er staat in 1 Johannes 5:1: ‘Een ieder, die liefheeft Degene, Die geboren heeft, die heeft ook lief degene, die uit Hem geboren is.’ Er zijn mensen die over Gods kinderen op een smadelijke manier spreken. Zij weten heel goed dat dit arme en verachte volk hun volk niet is. Inderdaad, het is een arm en zeer veracht volk. Gods kinderen hebben menigmaal zoveel te stellen met de overblijvende kracht van hun verdorvenheid. Ze zijn in hun eigen ogen nog veel ellendiger dan zij dat in uw ogen zijn. Daarom zou dat volk eigenlijk uw volk moeten zijn.

- Er zijn mensen die met hun hart in de zonden en in de wereld leven, zonder daarvan ooit gescheiden te zijn. Hebt u een duidelijker bewijs nodig? Dit is de toestand waaruit Gods volk geroepen wordt. Johannes zegt in 1 Johannes 2:15: ‘Zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem.’ Is de wedergeboorte niet een totale verandering van hart en leven? Daarom bent u

niet wedergeboren, want u leeft in de zonden. U wordt oud en gebrekkig, en de wereld verlaat u, maar uw hart blijft in diezelfde toestand.

- Er zijn ten slotte mensen die nooit een ware ontdekking door de Geest hebben ontvangen van hun zonden en van hun gemis van God en Christus. In hen is het Evangelie bedekt, want God opent dat in meerdere of mindere mate voor Zijn kinderen en daaruit krijgen zij ruimte. Paulus zegt in 2 Korinthe 4:3: 'Indien ook ons Evangelie bedekt is, zo is het bedekt in hen, die verloren gaan.' Iemand mag vanaf zijn jonge jaren nog zo zedig, burgerlijk en godsdienstig geleefd hebben, maar genade die het hart verandert, is nog wel wat anders!

Misschien vraagt iemand: 'Waardoor kan ik weten of ik niet van jongs af genade gekend heb en wedergeboren ben?' Ik noem enkele dingen.

- De kinderen die vanaf hun jeugd ware genade hebben gehad, zijn in hun kinderjaren vaak anders dan andere kinderen. Zij hebben een geneigdheid en een stille wens om het goede te doen. Zij willen lezen, bidden, naar de verkondiging van het Woord luisteren, zoals Timotheüs (2 Timotheüs 3:14-15). Wanneer hun ouders natuurlijke mensen zijn, worden zij door hen

doorgaans verdrukt, bespot en gehaat, zo'n kind is vaak een verschoppeling. Zo was het ook met David, die bij de schapen achtergebleven was (1 Samuël 16:11). Soms wordt in zo'n gezin wel eens gezegd dat dat kind niet goed bij zijn verstand is.

- Als zij opgroeien en de kracht van hun verdorvenheid aanwakkert, worden zij wel eens heel verontrust en bedroefd. Zij worden van hun zonden overtuigd en kunnen niet rusten vóórdát zij met hun zonden tot Christus gekomen zijn. Zij zijn wel eens heel benauwd als zij anderen over hun verandering horen spreken, omdat zij zelf zo'n tijd niet kennen. Zij denken dat zo'n tijd ook voor hen nodig is, vooral als zij weten wat het is Christus aan te nemen tegen de zonden.
- Zulke kinderen zijn daaraan te herkennen, dat zij hun godsdienstige plichten niet vervullen om zich daarmee mooi voor te doen en om daarmee een eigen gerechtigheid te verdienen voor God. Zij zijn zich bewust van het zondige daarin. Ook is er in hen een strijd tussen vlees en geest. Zij kunnen niet zo zondigen als andere mensen. Zij zijn het met hun hele hart eens met het genadewerk in anderen en horen graag spreken over het werk van God.
- Ten slotte nog dit: zij zijn niet van deze wereld

en kunnen met burgerlijk godsdienstige mensen, die echter geen genade bezitten, niet echt van harte omgaan. Zij ervaren dat zij Gods verachte kinderen, aan wie God wonderen gedaan heeft, hartelijk liefhebben omdat zij God liefhebben. Hoe velen beelden zich in dat zij vanaf hun jeugd zaligmakende genade hebben, terwijl ze toch wel weten dat ze in hun hart vijanden zijn van het volk van God.

Vrienden, u kunt niet behouden worden door uzelf een klein beetje op te knappen. Er is niet minder dan een nieuwe geboorte nodig om behouden te worden. De eeuwigheid staat voor de deur, of u dat nu gelooft of niet, en dan zal elk ervaren dat de Bijbel en Gods trouwe knechten de waarheid hebben gesproken. Wanneer er iemand is die hier een indruk van heeft en begerig naar de zaligheid de vraag stelt of er nog een weg voor hem of haar is, wil ik kort het volgende aanraden.

- Stel die vraag aan de Heere. Geen mens kan u in de weg van Gods voetstappen overbrengen. Hij kan u met Zijn woorden de weg wijzen. Jezus is de Leraar met macht.
- Probeer toch niet de minste vrees, ontdekking of verontrusting over uw toestand te onderdrukken. Zoek die indrukken ook niet kwijt te raken door

afleiding. Leg dit alles, hoe weinig het ook is, voor de Heere neer door in het verborgen veel uw knieën te buigen.

- Pas er toch voor op dat u niet mee doet als anderen Gods zaak en Zijn kinderen smaad aandoen. De Heere zal het zien en zoeken. Als God Zich rechtvaardig aan u onttrekt en Zich verbergt, wie zal Hem dan aanschouwen? (Job 34:29).
- Zoek ten slotte veel het gezelschap van de kinderen des Heeren. Al is uw werk nog zo onduidelijk, God gebruikt Zijn knechten en kinderen voor arme zondaren, en velen hebben de zaligheid in die weg gekregen. Denk veel aan dit woord, dat de wind blaast waarheen hij wil. Wie weet wat voor u weggelegd is! Niemand sterft die werkelijk niet sterven wil, en die het in Gods inzettingen zoekt.

Laat dit woord hen aansporen die niet verloren willen gaan en enige werkzaamheden hebben met zichzelf. Tot hiertoe heeft de Heere u bewaard, zodat u niet op een goddeloze manier van de Heere bent afgeweken en Hem verlaten hebt. U kunt in Gods Woord vinden hoe de meest ellendige en meest goddeloze het heil verkrijgen kan. De wind blaast waarheen hij wil. Weet toch dat Jezus Zijn volle genade ook aanbiedt aan mensen die veel tijd

en middelen verkwist hebben en lange tijd de roepstemmen hebben tegengestaan. Moge de Heere toch licht geven, en moge Hij deze en gene eens van zichzelf verlossen, zodat hij de werkelijkheid van deze woorden echt gaat begrijpen: ‘Niet door kracht of geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden’, Zacharia 4:6.

Als u overtuigd bent van uw schuld, zoek dan die kinderen van God op, die erom bekend staan dat zij veel licht ontvangen hebben. U zou het u later altijd kunnen verwijten. Kinderen van God, het is toch waar, dat er duizenden bijwegen zijn die ons recht lijken? Er is toch maar één rechte weg? Wat bent u een gelukkig volk, verlost door de Heere uw God. Een volk, waarop de Heere Zijn hand gelegd heeft. Wat is de geringste, ware genade toch oneindig hoog te waarden! U mag wel zeggen: ‘Grote dingen heeft aan mij gedaan, Hij Die machtig is, en heilig is Zijn naam’, Lukas 1:49.

Laat dit zijn tot uw vernedering en ware dankbaarheid! Bedenk toch wie u vanuit uzelf bent. Uw vader was een Amoriet en uw moeder een Hethietische, Ezechiël 16:3. Zo was u ook voordat God Zijn hand op u legde. U wilde ook niet bekeerd worden. U was een vijand van God en Zijn volk. Velen van u hebben wel eens gedacht: ‘Wie er ook tot andere

gedachten komen, ik zal wel wijzer zijn!’ Daarom zocht u de Heere niet. Hoe hoog is dit verzet tegen God bij sommigen opgelopen! Paulus was een vervolger van de vromen, Handelingen 9. Wat is genade toch vrij!

Ja, wie bent u in uw huis en familie? Vaak bent juist u de minste en slechtste van karakter geweest, in handel en wandel, in oordeel en beleid. Ja, u was wel de meest goddeloze mens van allen! Wat heeft de Heere toch bewogen Zijn hand op u te leggen? Vóór uw geboorte was u reeds verkoren. Het is alleen maar, omdat God Zichzelf heeft willen verheerlijken door u aan te nemen zoals u bent, en u te leiden tot het verkrijgen van de zaligheid. De wind blaast waarheen hij wil!

Waar lag uw oorsprong? Wanneer u uit God geboren bent, sta er dan naar om Hem als uw Vader aan te roepen (Jeremia 3:19). O, het aanspreken van God als uw Vader is zo teer en krachtig!

Ten slotte: sta er toch naar om in Gods huis, waarin u een plaats gekregen hebt, tot een zegen te zijn. Bied u aan in de dienst van God. God zou u voor deze of gene, al dan niet tot uw familie behorend, kunnen gebruiken. Wees er werkzaam mee in uw verborgen gebed. Wanneer iemand op uw hart is gebonden, denk dan tot bemoediging aan het Woord van God: ‘Zou Ik de baarmoeder openbreken en

niet genereren, zou Ik die voortaan toesluiten? O, mocht Sion eens weeën krijgen, zodat zij zonen baarde' (Jesaja 66:8-9). Er zijn beloften dat geen van de schapen, die uit de wasplaats opkomen, zonder jongen zullen verschijnen, maar dat zij allemaal tweelingen zullen voortbrengen (Hooglied 6:6).
AMEN

Ja, ik wens abonnee te worden op de Reveil-serie.

Naam:

.....

Adres:

.....

Postcode:

.....

Plaats:

.....

Zend ook een proefnummer aan:

Naam:

.....

Adres:

.....

Postcode

.....

Plaats:

.....

.....
(Handtekening)

In open envelop zonder postzegel zenden aan:

Pieters Grafisch Bedrijf bv
Antwoordnummer 5
4500 WC GROEDE

Uitgave

STICHTING “SMYTEGELT-FONDS”

REVERIEIL-SERIE

Voorzitter

Ds. J. Westerink, Urk

Secretariaat

Heereweg 7, 2161 AB Lisse.

Vrije giften en abonnementsgeld

storten op ING Bank nr: 581492

t.n.v. Penningmeester

“Smytegeltfonds”, Putten

Abonnement: € 9,- per jaar (10 ex.)

Opgave nieuwe abonnees en adreswijzigingen

(bij voorkeur schriftelijk) aan:

Pieters Grafisch Bedrijf bv,

Postbus 12,

4503 ZG GROEDE

of per e-mail: reveil@pietersgroede.nl

www.reveilserie.nl